



Inhoud

■ Voorwoord	2
■ Visie & missie, ambities en speerpunten	3
I. Belangenbehartiging	
Ontwikkelingssamenwerking noodzakelijk; juist in tijden van economische crisis	4
Medefinancieringsstelsel MFS-II	5
Draagvlakversterking	5
Belangenbehartiging in Europa	5
II. Kwaliteitsversterking	
Commissie Kwaliteit	8
Bijeenkomsten Kwaliteit	9
Het Kwaliteitshuis	10
III. Overige dienstverlening	
Website	15
Platform Communicatie	16
Platform Europa	17
■ De vereniging	18
■ Feiten en cijfers	20
■ Verkorte jaarrekening	22
■ Lijst van leden	27

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het jaarverslag van Vereniging Partos over het jaar 2009. In dit jaar namen wij afscheid van onze eerste directeur, Marie-Trees Meereboer, aan wie de vereniging grote dank verschuldigd is. Marie-Trees heeft Partos op- en uitgebouwd tot de branchevereniging voor particuliere internationale samenwerking met meer dan honderd Nederlandse maatschappelijke organisaties als lid. Een enorme verdienste, die in de hele verdere toekomst van de vereniging en van de branche een wezenlijke rol zal blijven spelen.

Partos is in 2004 als brancheorganisatie in het leven geroepen om een bijdrage te leveren aan het behartigen van de gezamenlijke belangen van de leden. De leden van Partos participeren in de vereniging omdat zij geloven in de kracht van samenwerking, zowel onderling als met andere belanghebbenden in de sector. Samenwerking op basis van diversiteit, want de grote verscheidenheid van onze achterban is een belangrijke basis voor de kracht van onze branche.

Partos geeft invulling aan haar rol door zich te focussen op visie-ontwikkeling, beeldvorming, kwaliteitsversterking en samenwerking. Vanuit een visie op Internationale Samenwerking (IS) en de rol van maatschappelijke organisaties daarbinnen, wordt het belang van IS in het algemeen en van de particuliere organisaties in het bijzonder uitgedragen in maatschappij en politiek. Actieve kwaliteitsontwikkeling en kennismanagement, zowel binnen de eigen organisatie als in de relatie met (Zuidelijke) partners en de activiteiten in ontwikkelingslanden, is een vereiste voor iedere professionele IS-organisatie. Partos ondersteunt haar leden hierbij met algemene en groepsgerichte dienstverlening.

In alle verenigingsactiviteiten speelt samenwerking een essentiële rol. Samenwerking tussen leden onderling, samenwerking met het Ministerie, met het internationaal actieve bedrijfsleven, met kennisinstituten en andere spelers in internationale samenwerking. Partos is een platform, een netwerk voor uitwisseling van kennis en ideeën tussen alle leden en het bevorderen van de onderlinge communicatie, zowel informeel als formeel. Partos is er van overtuigd dat meer samenwerking in de sector zal leiden tot betere afstemming en coherentie, en daarmee tot vernieuwing en nog betere resultaten die bijdragen aan een duurzame en rechtvaardige wereld. Het maatschappelijk en politiek draagvlak voor ons werk zal daar alleen maar verder door toenemen. Zeker in het turbulente jaar dat 2010 in vele opzichten zal zijn, is samenwerking belangrijker dan ooit!

Wij hopen dat u dit jaarverslag met belangstelling zult lezen en staan graag tot uw beschikking voor vragen of opmerkingen!

Amsterdam, maart 2010

Paul Mudde

Alexander Kohnstamm

Paul Mudde

Voorzitter



Alexander Kohnstamm

Directeur



Foto: Roel Burgler

Visie & missie, ambities en speerpunten

Visie

De visie van Partos is neergelegd in het document “Visie op Partos, bundeling van krachten voor kwaliteitsversterking” van 27 september 2004. Hierin wordt onder meer verwoord dat Partos als platform en ontmoetingspunt fungeert om onderlinge kennisuitwisseling te vergroten. De vereniging verbindt organisaties om de branche als geheel gezond te houden. Ontwikkelingswerk is vakwerk. Door de formulering van kwaliteitseisen en concrete ondersteuning op het gebied van meting en presentatie van resultaten (effectiviteit), samenwerkingsrelaties (betrouwbaarheid) en inrichting van bedrijfsprocessen (kostenefficiëntie) stimuleert Partos de kwaliteitsversterking en het lerend vermogen van de sector. Daarnaast onderhoudt Partos inhoudelijke relaties met de overheid en andere externe partijen. Hiermee is Partos aanspreekpunt en spreekbuis van de Nederlandse particuliere sector voor Internationale Samenwerking (IS). Zij geeft inzicht in deze branche, fungeert intern als vraagbaak en bemiddelaar en naar buiten toe als belangenbehartiger. Langs deze weg versterkt Partos de individuele agenda's van haar leden waar gewenst en overstijgt ze deze waar nodig.

Missie

Vereniging Partos is de brancheorganisatie van Nederlandse organisaties werkzaam in de sector Internationale Samenwerking¹. Zij behartigt de gezamenlijke belangen van haar leden en geeft daarin prioriteit aan samenwerking (zowel binnen als buiten de sector), kwaliteitsversterking, innovatie en vergroting van de maatschappelijke betrokkenheid bij IS.

Ambities en speerpunten

In het door de Algemene Ledenvergadering op 22 april 2009 vastgestelde jaarplan 2009, werden de volgende twaalf speerpunten verwoord, ingedeeld in drie ‘Ambities’ en een ‘Randvoorwaarde’.

Ambitie 1: Partos ontwikkelt een gezamenlijke toekomstvisie op haar rol in de particuliere IS en draagt deze uit.

- a. Partos ontwikkelt een brede visie op haar rol in het particuliere veld.
- b. Partos is naar buiten gericht.

Ambitie 2: Partos behartigt de belangen van particuliere IS-organisaties in het publieke debat en in Den Haag en Brussel.

- c. Partos verspreidt kennis en informatie.
- d. Partos vergroot de strategische ruimte van haar leden.

Ambitie 3: Partos versterkt de kwaliteit van het particuliere veld.

- e. Partos ontwikkelt een gedifferentieerde kwaliteitsstandaard.
- f. Partos stimuleert implementatie van kwaliteitszorg.
- g. Partos zorgt voor gezamenlijk leren en innoveren.
- h. Partos faciliteert het gezamenlijk verantwoorden.

Randvoorwaarde: Investeren in de vereniging.

- i. Leden zijn betrokken bij de beleidsvoorbereiding en uitvoering van de ambities.
- j. Het bestuur en bureau opereren slagvaardig bij de belangenbehartiging.
- k. De leden financieren de structurele kosten.
- l. Het bureau krijgt extra capaciteit voor het uitvoeren van de activiteiten.

¹ Ontwikkelingssamenwerking (OS) is een vakgebied binnen Internationale Samenwerking.

I. Belangen- behartiging

Als branchevereniging voor Internationale-Samenwerkingsorganisaties staat Partos voor de belangen van haar leden. Haar eerste doel daarbij is behartiging van het belang van ontwikkelingssamenwerking zelf, en de rol van maatschappelijke organisaties daarbinnen. Ook in 2009 deed Partos dit op verschillende wijzen en gebieden. De belangrijkste terreinen waren; het budget voor ontwikkelingssamenwerking, het nieuwe Medefinancieringsstelsel van het ministerie van Buitenlandse Zaken en draagvlakversterking voor ontwikkelingssamenwerking in de Nederlandse maatschappij. Daarnaast droeg Partos bij aan belangenbehartiging op Europees niveau, op Europese thema's.

1. Ontwikkelingssamenwerking noodzakelijk; juist in tijden van economische crisis

Vanwege de financiële en economische crises en de daaruit voortvloeiende druk van overheidsbezuinigingen kwamen in 2009 verschillende bezuinigingsopties in het publieke debat naar voren. Kortten op ontwikkelingssamenwerking was er één. Door de daling van het bruto nationaal product, waaraan het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking is gekoppeld, behelsde de Rijksbegroting 2010 in ieder geval al een vermindering van dat budget met ongeveer € 600 miljoen. Een bijna even groot bedrag – € 562 miljoen – bleek binnen het budget bovendien gereserveerd te zijn voor activiteiten waarvan de ontwikkelingsrelevantie niet duidelijk is, zoals de uitgaven aan kwijtschelding van exportkredietsschulden. Dit alles heeft negatieve gevolgen voor ontwikkelingslanden, waar de bevolking onevenredig grote negatieve effecten ondervindt van de financiële, voedsel- én

klimaatcrisis. Langs diverse wegen heeft Partos dan ook aandacht gevraagd voor de noodzaak van ontwikkelingssamenwerking.

Zo bracht de organisatie in februari een persbericht uit waarin bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking 'contraproductief en kortzichtig' werd genoemd. Aan de hand van acht simpele argumenten riep Partos de politiek op tot een visie te komen die verder reikt dan onze landsgrenzen en de dag van vandaag. Twee weken later werd in samenwerking met Oxfam Novib, ICCO, Hivos, Cordaid en EEN de notitie "Schuif de armsten niet van tafel" gepubliceerd. Deze schetste de gevolgen van de economische crisis voor miljoenen gezinnen in ontwikkelingslanden en stelde dat ontwikkelingssamenwerking geen 'liefdadigheid voor goede tijden' is.

Ook in haar jaarlijkse reactie op de Rijksbegroting ging Partos in op het ontwikkelingsbudget. Namens en met de leden schreef Partos een brief aan de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken die inging op de forse bezuinigingen en het oneigenlijk gebruik van ontwikkelingsgeld binnen de begroting (het aanwenden van ontwikkelingsbudget voor bijvoorbeeld de opvang van asielzoekers). Daarnaast benadrukte de brief het belang van de coherentie van beleid. Naar aanleiding van de brief zijn gesprekken gevoerd met de woordvoerders ontwikkelingssamenwerking van de SGP, de PvdA, GroenLinks en de ChristenUnie. Dit mondde onder meer uit in een motie van de SGP ondersteund door GroenLinks. De motie, die geen Kamermeerderheid haalde, vroeg de regering om nieuwe uitgaven



voor kwijtschelding van exportkredietsschulden niet ten koste te laten gaan van bestaande uitgaven onder het ontwikkelingsbudget.

2. Medefinancieringsstelsel: MFS-II

Halverwege 2009 presenteerde minister Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking het nieuwe Medefinancieringsstelsel: MFS-II. Dit stelsel regelt de subsidiëring van 2011 tot en met 2015 van maatschappelijke organisaties die zich structureel inzetten voor versterking van het maatschappelijk middenveld als bouwsteen voor duurzame armoedevermindering in ontwikkelingslanden. In april had de minister in zijn beleidsnotitie Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde al de uitgangspunten geschetst voor de samenwerking van het ministerie van Buitenlandse Zaken met maatschappelijke organisaties wereldwijd.

Partos en haar leden hebben intensief geparticipeerd in de discussies die in 2008 en 2009 met en zonder het ministerie zijn gevoerd over de (gewenste) vorm en inhoud van zowel de notitie als het subsidiekader. Het belang is evident: ongeveer de helft van de inkomsten van alle Partos-leden samen, komt van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zij en de mensen die ze helpen, zijn gebaat bij een subsidiestelsel dat financieel reëel en organisatorisch juist in elkaar steekt, met heldere subsidieprocedures. Na het intensieve meedenken en meepraten van 2008, bleef Partos het ministerie ook het afgelopen jaar 'voeden' met suggesties, onderstrepingen, zorgen en vragen vanuit haar achterban.

In een gesprek met minister Koenders begin 2009 bijvoorbeeld, heeft Partos gewezen op het belang van een subsidiekader met ruimte voor diversiteit, innovatie, het uitvoeren van experimenten en het nemen van risico's. Aan de orde kwamen ook draagvlakversterking en beeldvorming, beleidsbeïnvloeding en de hoge verantwoordingsdruk die organisaties ervaren. Bovendien bood Partos de minister, die sterk hecht aan samenwerking, een overzicht van samenwerkingsverbanden die er binnen de sector al zijn.

Over samenwerking ging kort daarna ook een brief naar het ministerie. De brief bevatte negen suggesties van middelgrote lidorganisaties van Partos om te komen tot effectieve vormen van samenwerking. De suggesties werden mede onderschreven door twintig niet-leden.

Nadat de beleidsnotitie Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde half april was verschenen, reageerde Partos in twee etappes. Er kwam een eerste reactie in april en, na een ledenconsultatie, een tweede en uitgebreidere in mei. Daarin noemde de brancheorganisatie het onder meer positief dat de notitie het bevorderen van samenwerken als prioriteit beschouwt. Zorgen uitte ze echter ook: bijvoorbeeld ten aanzien van het plan om zuidelijke ontwikkelingsorganisaties voortaan vaker via Nederlandse ambassades te financieren, dit wordt zowel in politieke als in organisatorische zin niet als een logische keuze gezien.

Eind juli presenteerde minister Koenders het nieuwe subsidiekader. Aangezien hij daarna nog aspecten van het subsidiebeleidskader aanpaste, gaf Partos in oktober nog aan op welke punten zij en haar leden ruimte voor verbetering zien. Zo signaleerde ze dat haar leden bij hun nieuwe subsidieaanvragen risicomidend gedrag leken te vertonen: ze leken niet goed te durven inzetten op vernieuwende initiatieven. Partos vroeg de minister dan ook expliciet uit te dragen dat hij innovatie aanmoedigt en de subsidiecriteria in overeenstemming hiermee zal interpreteren.

Remweg MFS-I

Niet alleen met betrekking tot het nieuwe Medefinancieringsstelsel behartigt Partos de belangen van haar leden. In de nadagen van

het oude stelsel (MFS-I) bleek ook hier nog actie vereist van de branchevereniging. In oktober namelijk, kregen de 41 Partos-leden die vanuit dit stelsel subsidie ontvangen het bericht dat zij geen recht meer zouden hebben op een remweg (een afbouwsubsidie indien een organisatie geen subsidie ontvangt uit MFS-II en deze wel ontving uit MFS-I). Dit ondanks het feit dat er een bepaling in het financieel reglement staat waarin de remwegoptie is opgenomen. Partos heeft een jurist een (voorbeeld)brief laten opstellen als antwoord op de mededeling. Met deze brief als basis hebben achttien Partos-leden bezwaar aangetekend. Het ministerie heeft aangegeven begin 2010 een hoorzitting te zullen organiseren over de kwestie.

3. Draagvlakversterking

Een evaluatie van het IOB (de interne evaluatiedienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken), een advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) over nut en noodzaak van draagvlak, plus een Tweede Kamer die kritische noten kraakte over onder andere de NCDO (de grootste draagvlakorganisatie in Nederland) boden minister Koenders voldoende inhoud om het draagvlakbeleid van het ministerie van Buitenlandse Zaken in 2009 te veranderen. In mei 2009 stuurde de minister een notitie aangaande draagvlakversterking naar de Tweede Kamer. Partos reageerde met een brief die inging op het feit dat het ministerie te gemakkelijk van draagvlakactiviteiten vraagt dat ze leiden tot gedragsverandering. Ten aanzien van de scheiding van kenniscentrum en subsidietoekenning, waarschuwde Partos voor kapitaal- en capaciteitsvernietiging: in haar optiek zouden afbreukfactoren van deze keuze beter benoemd en gewogen moeten worden. Tot slot vroeg Partos de minister de veertig procent eigen bijdrage te heroverwegen, die als te hoog werd beschouwd. Tijdens het Tweede Kameroverleg is dit percentage inderdaad verlaagd naar 25. Ook rondom de invoering van MSF-II stuurde Partos het ministerie nog een schrijven over draagvlakversterking; daarin pleitte ze voor een Medefinancieringsstelsel dat blijft investeren in activiteiten die de publieke en politieke steun voor ontwikkelingsamenwerking versterken.

4. Belangenbehartiging in Europa

Gemeenschappelijke belangenbehartiging rond Europese thema's loopt in Nederland onder meer via het platform Europa (zie hoofdstuk III, paragraaf 3), ontstaan uit het oude NGO-EU netwerk dat begin 2007 bij Partos werd ondergebracht. Doelstellingen van het platform zijn 'belangenbehartiging voor de leden van de vereniging Partos en het bevorderen en vergemakkelijken van de relatie met de instellingen van de Europese Unie op het gebied van internationale ontwikkelingsamenwerking en hulpverlening'. De concrete activiteiten zijn beleidsbeïnvloeding en het verschaffen van inzicht in de organisatie, regelgeving en het beleid van de Unie rond ontwikkelingsvraagstukken. Het platform is toegankelijk voor alle Partos-leden en kent een actieve inbreng van circa dertig lidorganisaties die zich mede op Europa richten.

Belangenbehartiging binnen het platform Europa vindt allereerst plaats door inhoud te geven aan het lidmaatschap van CONCORD, de Europese koepel van ontwikkelingsorganisaties. In overleg met directie en bestuur van Partos worden vanuit het platform standpunten ingenomen over het beleid en de toekomst van de Europese koepel. Inhoudelijk kent CONCORD 13 themawerkgroepen; in vrijwel alle participeren Partos-leden. Zo was er dit jaar inbreng namens Partos op thema's als HIV/Aids, coherentie van beleid, financieringsvraagstukken, ontwikkelingseducatie, nieuwe lidstaten en voedselzekerheid.

Themawerkgroep Funding for Development and Relief

Eén van de belangrijkste themawerkgroepen binnen de Europese koepel CONCORD is die over financieringsvraagstukken, de werkgroep Funding for Development and Relief (FDR). Hoofddoel van deze groep is het bereiken van een (voor maatschappelijke organisaties) klantvriendelijke en coherente financieringsomgeving bij de Europese Commissie, met voldoende financiële middelen. De werkgroep FDR biedt deelnemende Partos-leden enerzijds veel informatie over bijvoorbeeld EU-subsidierondes en de meest recente beleidswijzigingen in Europa. Anderzijds is ze een goed instrument voor Partos-leden die projecten uitvoeren met EU-financiering om praktijkervaringen richting de EC te communiceren. Zo heeft de werkgroep in 2009 gesignaleerd dat het problematisch blijft dat de Europese Unie belasting niet subsidieert. Ook zou het European Development Fund toegankelijker moeten worden voor maatschappelijke organisaties.

In 2009 zijn de lidstaten van de EU, het Europese Parlement, de Europese commissie en maatschappelijke organisaties gestart met de voorbereiding van een gezamenlijk visietraject: een dialoog tussen vier partijen, oftewel een *quadrilogue*. Namens Europese ontwikkelingsorganisaties neemt de werkgroep FDR deel aan deze quadrilogue. Het doel van het traject is om te komen toe een visie op de toekomst van de (financiële) samenwerkingsrelatie tussen de Europese Unie en maatschappelijke organisaties. Partos-leden die deelnemen in de werkgroep FDR hebben actief aan de voorbereiding van dit proces bijgedragen. De overige Partos-leden zijn geïnformeerd en hebben via Partos met hun feedback een bijdrage kunnen leveren richting de werkgroep.

4.1 Aid Watch

Net als in voorgaande jaren bracht CONCORD in 2009 het Aid Watch rapport uit, waarin de officiële hulpbedragen van de Europese Unie en haar lidstaten onder het vergrootglas worden gelegd. Voor het deel over Nederland verzorgden WPF, Oxfam Novib, Hivos en ICCO namens Partos de gegevens. Het rapport – “Lighten the load: in a time of crisis, European aid has never been more important” – laat zien dat ‘Europa’ (de lidstaten samen plus het EU-apparaat) in 2008

gemiddeld 0,4 procent van zijn bruto nationaal product uitgaat aan ontwikkelingshulp. De belofte om in 2010 op een niveau van 0,56 procent uit te komen, wordt zo vrijwel zeker niet gehaald. De uitkomsten van het rapport verschenen via het ANP en de NOS op teletekst en zijn daarna opgepikt door bijna veertig media. In een brief aan minister Koenders heeft Partos de minister met klem verzocht zijn Europese collega’s te blijven wijzen op de verplichtingen die de EU-landen zijn aangegaan.

www.nos.nl, donderdag 14 mei 2009

‘Europa komt hulpbeloftes niet na’

Landen in Europa komen hun beloftes niet na over ontwikkelingshulp. Ze geven veel minder geld dan ze hebben beloofd, zegt het Europese samenwerkingsverband van nationale koepels, Concord.

Europese landen geven volgens Concord ook misleidende informatie over hulp. Ze overdrijven de hoogte van bedragen. Ook voeren regeringen het kwijtschelden van schulden op als hulpverlening. Daardoor lopen arme landen in 2010 volgens Concord 40 miljard euro mis.

Nederland wordt vertegenwoordigd in Concord door Partos. Daarbij horen organisaties als IKV Pax Christi, Oxfam Novib, het Lilië Fonds en War Child.

4.2 Europese verkiezingen: de Wereldstemwijzer

In de aanloop naar de verkiezingen voor het Europese Parlement op 4 juni 2009 bracht Partos in samenwerking met de NCDO, EEN en het Instituut voor Publiek en Politiek, de Wereldstemwijzer tot stand. ‘Jouw stem tijdens de Europese verkiezingen heeft invloed op het Europese beleid voor ontwikkelingslanden’ was de centrale boodschap. ‘Ontdek op www.wereldstemwijzer.nl welke partij bij jouw idealen past.’ De stemwijzer gaf aan de hand van vragen over onder meer duurzame ontwikkeling, migratie, vrede en veiligheid en klimaatverandering een stemadvies. Lancering van het initiatief vond plaats tijdens een debat met enkele kandidaat-Europarlementariërs. De stemwijzer, die ook in het Engels beschikbaar was, werd uiteindelijk door meer dan 20.000 mensen gebruikt. De media hebben er breed over bericht: onder meer Editie NL, BNR Nieuwsradio en Radio 5 besteedde er aandacht aan.

4.3 Aid Effectiveness en CSO Development Effectiveness

In 2009 zijn net als in 2008 reguliere bijeenkomsten met het ministerie van Buitenlandse Zaken geweest over het proces rond de effectiviteit van de hulp (Aid Effectiveness). Dit proces is door regeringen opgezet en gaat uit van vijf principes die tot effectievere hulp moeten leiden. Hierbinnen is in 2009 onder andere gesproken over het Accra Actieplan van het ministerie van Buitenlandse Zaken, dat aangeeft hoe Nederland aan de vijf principes werkt. Ook is gesproken over het International Aid Transparency Initiative dat vanuit diezelfde agenda werkt aan betere manieren om hulpgeldstromen inzichtelijk te maken.

De kritiek van ontwikkelingsorganisaties op het Aid Effectiveness proces is dat het te technisch van aard is. Effectieve hulp moet in de eerste plaats leiden tot ontwikkeling, maar de gehanteerde interpretatie van effectiviteit draait vooral om het reduceren van kosten en het goed begeleiden van de geldstromen. Vanuit deze kritiek zijn ontwikkelingsorganisaties op internationaal niveau hun eigen proces begonnen: het *CSO Development Effectiveness*² proces.



Op Europees niveau speelt CONCORD een actieve rol in dit proces via de mondiale werkgroep die het proces vormgeeft. Het doel van de groep is te komen tot gezamenlijke principes en implementatiemechanismen die zoveel mogelijk ontwikkeling bewerkstelligen (een kader waarbinnen maatschappelijke organisaties hun effectiviteit kunnen toetsen). Partos heeft in 2009 bijgedragen aan de totstandkoming van dit mondiale proces en wil blijvend input leveren. Hiertoe is het proces in het najaar op de Algemene Ledenvergadering gepresenteerd door CONCORD. Zo zijn de leden erover geïnformeerd en erbij betrokken, aangezien het ook voor individuele leden op termijn veel invloed kan hebben op zaken als bedrijfsvoering en financieringsmogelijkheden. Op dit moment neemt PSO namens Partos plaats in de werkgroep CSO Development Effectiveness van CONCORD.

4.4. Gesprek met Louis Michel

Op 10 februari 2009 vond een gesprek plaats tussen een Partos-delegatie en Louis Michel, de Eurocommissaris van Ontwikkeling en Internationale Hulp. Op de agenda stonden effectiviteit van de hulp, begrotingssteun, coherentie van beleid, de problematiek in Gaza en de rol op al deze terreinen van maatschappelijke organisaties. Louis Michel benadrukte het belang van ontwikkelingsorganisaties voor zijn werk en zag voor hen vooral een rol als waakhond van de democratie. Verder heeft hij de vraag gesteld hoe het maatschappelijk middenveld beter kan worden betrokken bij de uitvoering, monitoring en evaluatie van begrotingssteun³. Hij zou het particuliere veld met name graag betrokken zien bij het versterken van de staatscapaciteit van ontwikkelingslanden. De Partos-delegatie stelde onder meer dat de effectiviteitsagenda zijn doel voorbij lijkt te schieten doordat er teveel systemen naast elkaar worden gelegd en ze alsnog een donogerichte agenda dreigt te worden.

³ Algemene begrotingssteun wordt gedefinieerd als de overdracht van financiële overheidsmiddelen aan een ontvangende overheid ter financiering van het door haar voorgestane beleid.

II. Kwaliteits- versterking

Kwaliteitsversterking is voor Partos een belangrijk thema waarin zij haar leden actief ondersteunt. Het thema bestaat uit twee onlosmakelijk met elkaar verbonden onderdelen: organisatiekwaliteit en programmakwaliteit. Organizeatiekwaliteit heeft betrekking op de bedrijfsvoering van de Partosleden. Hiervoor zijn instrumenten en modellen voor het doorlichten en verbeteren van de bedrijfsvoering. Nauw verbonden daarmee is de programmakwaliteit, waarbij activiteiten rondom de thema's kennismanagement, evalueren en leren centraal hebben gestaan.

In het eerste deel van dit hoofdstuk komt de commissie kwaliteit aan bod, in het tweede deel de activiteiten voor de leden op het gebied van kwaliteitsversterking. Tot slot staat beschreven wat het Kwaliteitshuis ondernam in 2009.

1. Commissie kwaliteit

In 2008 is de adviescommissie kwaliteit opgericht, met als opdracht: het formuleren van aanbevelingen richting Partos-bestuur en -directie betreffende ontwikkelingen op het gebied van kwaliteit en de aanpassingen van de organisatietoets (O-toets) van het MFS-II stelsel. De uitdagingen waar de commissie afgelopen jaar voor stond, waren de verdere ontwikkeling van het kwaliteitsstelsel en de streefwaarden van Partos, het faciliteren van lidorganisaties bij organisatie- en kwaliteitsontwikkeling en het behartigen van belangen rondom kwaliteitsnormen. De commissie startte in 2008 met deelname van de volgende lidorganisaties: Cordaid, ETC, Fairfood, Heifer, RNTC, Spark, Medisch Comité Nederland-Vietnam, Woord en Daad en Partos (directeur en beleidsmedewerker kwaliteit). Tevens werd er gebruik gemaakt van de expertise van TNO Management en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Afgelopen jaar heeft een aantal wisselingen

in de samenstelling plaatsgevonden: Fairfood, Heifer en RNTC namen geen deel meer aan de commissie en PSO is toegetreden.

1.1 Kwaliteitsstelsel en streefwaarden

Vertrouwen in de wijze waarop de bij Partos aangesloten ontwikkelingsorganisaties hun activiteiten uitvoeren, is zowel voor de branche als voor de afzonderlijke organisaties van groot belang. Reden voor de leden van Partos om een kwaliteitsstelsel voor de eigen bedrijfsvoering op te stellen. 'Kwaliteitsstelsel' is dan ook de naam voor de verzameling instrumenten die Partos heeft ontwikkeld om haar leden te helpen aan de Partos-kwaliteitsnorm (de streefwaarden) te voldoen. Het stelsel is opgebouwd rond de thema's beleid, procesbeheersing, P&O-functie, kwaliteitsmanagement en principes van goed bestuur. Naast de kwaliteit van de bedrijfsvoering richt het stelsel zich op sectorspecifieke processen als resultaatmeting, samenwerkingsverbanden en plannen, monitoren en evalueren. Het woord kwaliteit omvat tevens de research & development-functie van de sector: het bevorderen van het lerend vermogen door het creëren van dynamische leeromgevingen waar nieuwe manieren van werken kunnen worden uitgetest.

In 2009 constateerde de commissie kwaliteit dat de vereniging Partos na vier jaar minder ver is met de implementatie van de streefwaarden dan verwacht. Organisaties die wel aan de streefwaarden voldoen hebben daarbij vaak ook al een ISO en/of CBF-certificaat⁴. Bovendien is toekomstige erkenning van de (toetsingsresultaten van de) streefwaarden door externe partijen onwaarschijnlijk.

De commissie adviseerde vorig jaar dan ook de verplichting om aan de streefwaarden te voldoen, te laten vervallen. Hiermee

⁴ 'De ISO 9001 is een breed gehanteerde norm die eisen stelt aan het kwaliteitsmanagementsysteem van een organisatie en de manier waarop de organisatie met het kwaliteitsbeleid omgaat; het CBF-is een keurmerk dat aan fondswervende instellingen wordt verleend wanneer zij een goede beoordeling krijgen op het gebied van bestuur, beleid, wijze van fondswerven, besteding van gelden en transparante verslaglegging.'

hebben de leden de volledige vrijheid om zelf te kiezen voor een kwaliteitsmanagementsysteem en normen die passen bij de eigen core business en organisatiefilosofie. Leden kunnen werken aan een extern gecontroleerd kwaliteitsoordeel (ISO, CBF of anderszins). Leden die dat een stap te ver vinden, maar wel aan hun kwaliteit willen werken, kunnen de streefwaarden als handvat gebruiken. De streefwaarden zijn als opstap naar een extern gecontroleerde kwaliteitstoets waardevol. In 2010 zal de concrete invulling van de begeleiding van de leden op het gebied van kwaliteitsmanagement opnieuw worden overwogen, in lijn met de behoefte van de leden.

1.2 Actualiseren van de gedragscode

Om het kwaliteitsstelsel te complementeren is een gedragscode opgesteld. In deze gedragscode, die in 2006 werd aangenomen door de Algemene Ledenvergadering, is een aantal omgangsvormen gedefinieerd en is vastgelegd welke waarden en normen de leden van Partos onderling zijn overeengekomen en waaraan zij zich willen houden. De gedragscode bindt en verbindt dan ook alle organisaties die lid zijn van Partos zijn of besluiten dit te worden. De commissie kwaliteit heeft voorgesteld deze gedragscode verder te ontwikkelen tot een instrument dat een zekere kwaliteit van de lidorganisaties garandeert. De gedragscode zou daarvoor uitgebreid moeten worden met een aantal basiskwaliteitseisen. Daarbij wordt gedacht aan de kernpunten van bedrijfsvoering en bestuur ('de dingen goed doen') en voor zover mogelijk van waarden, visie en beleid ('de goede dingen doen').

De wensen (2009) ten aanzien van een verder ontwikkelde gedragscode zoals in 2009 geformuleerd door het Partos-bestuur en de commissie kwaliteit:

1. De gedragscode omvat een aantal toegangseisen voor het lidmaatschap inclusief een aantal basiseisen voor de kwaliteit van de lidorganisatie.
2. De gedragscode heeft nadrukkelijk het karakter van een beginselcode en niet van een regelcode.
3. De gedragscode stimuleert de intrinsieke motivatie van leden om aan kwaliteitsversterking te werken.
4. De gedragscode sluit aan bij waarden die in de branche prioriteit hebben.
5. Ondertekening door leden is verplicht.
6. De commissie wordt gevraagd suggesties te doen over hoe een jaarlijkse actualisering of herinnering kan worden uitgewerkt. Tevens zouden mogelijkheden moeten worden geformuleerd om vanuit een evaluatie of reflectie de gedragscode levend te houden en te verbeteren.
7. Het bestuur ontvangt graag advies over de handelwijze van de vereniging, indien een lid aantoonbaar de gedragscode schendt.

1.3 Behartigen van de belangen rond kwaliteitsnormen

Zoals gezegd zijn kwaliteitsnormen van belang voor individuele organisaties en voor de branche als geheel. Op dit thema behartigt Partos de collectieve belangen van haar leden richting het ministerie van Buitenlandse Zaken. Bijvoorbeeld in de gesprekken met het ministerie die zijn gevoerd in voorbereiding op de invoering van MFS-II (zie hoofdstuk 1, paragraaf 2). Onderwerpen die op de agenda van Partos stonden waren:

- Ondersteunen en/of invloed uitoefenen op de ontwikkeling en aanpassing van externe kwaliteitsstandaarden. Daaronder viel ook de dialoog over specifieke kwaliteitstoetsen met donoren, waarbij rekening is gehouden met de diversiteit van lidorganisaties.
- Voorkomen van een te grote verantwoordingsdruk en regeldruk door onder meer het tegengaan van stapeling van normen.
- Verkennen van de haalbaarheid van sectorspecifieke kwaliteitsnormen en/of inventarisatie van bestaande internationale kwaliteitsnormen voor IS-organisaties.

2. Bijeenkomsten kwaliteit

De netwerkbijeenkomst bij uitstek voor *en* door kwaliteitsfunctionarissen van Partos-leden is Café Qualité. Hier worden actuele ontwikkelingen op het terrein van organisatieontwikkeling en kwaliteitsmanagement gepresenteerd. Daarnaast biedt deze formule voor de leden de mogelijkheid informatie uit te wisselen en contacten te leggen. In 2009 werd er tweemaal een Café Qualité georganiseerd. Daarnaast vond in maart 2009 een informatiebijeenkomst plaats over ISO-certificering.



2.1 Eerste Café Qualité: verwachte criteria voor de organisatietoets van MFS-II

Vooruitlopend op het toen nog te presenteren nieuwe medefinancieringsstelsel van het ministerie van Buitenlandse Zaken ging deze eerste bijeenkomst, in maart 2009, over de organisatietoets. Deze zogenaamde O-toets is een toets die criteria bevat waarmee het ministerie subsidieaanvragen beoordeelt. De aanwezigen ontvingen informatie over de criteria die, afgaande op de contacten daarover met het ministerie én de ervaringen binnen de voorgaande subsidierondes, waarschijnlijk gehanteerd zouden gaan worden in de O-toets.

Daarnaast kwamen de aanwezigen in dit kader tot enkele aanbevelingen richting het ministerie. Zo zou de toets voldoende ruimte moeten geven aan verschillende organisatie modellen en tevens voldoende ruimte om organisaties in staat te stellen het gevraagde maatwerk te leveren. Praktisch gezien leidde dit tot het voorstel om het voorbeeldstramien te vervangen door een toelichting op de vragen, omdat organisaties zich onder het vorige subsidiekader teveel richtten naar de voorbeeldantwoorden.

Organisaties zouden tevens de mogelijkheid moeten hebben om in de tweede (voorstel)ronde nieuwe samenwerkingsvormen te presenteren. Ervan uitgaande dat er solide organisaties achter de programmavoorstellen en subsidieaanvragen staan, moet de samenwerking getoetst worden op de meerwaarde die ze biedt, de doelen die de organisaties daarmee willen realiseren of de synergie die ze ermee kunnen bereiken.

De organisaties erkenden dat een meer open toetsing wel tot een dilemma kan leiden: een concreter en duidelijker stramien maakt toetsing eenvoudiger, maar legt wel een blauwdruk voor bedrijfsvoering op aan organisaties die juist meer ruimte vragen om kwaliteit te realiseren. De voorgestelde oplossingsrichting:

- De O-toets moet duidelijk zijn over onderwerpen die gedekt moeten worden met benoeming van mogelijke aandachtspunten, maar moet deze aandachtspunten niet formuleren als eisen en niet gebruiken als toetsingscriteria.

- Het ministerie moet hoge eisen stellen aan de deskundigheid (expert knowledge) van beoordelaars van subsidieaanvragen: door omstandigheden ontbrak het daar volgens evaluatoren soms aan in het MFS-I traject.

2.2 Tweede Café Qualité: juridische implicaties van samenwerken

Deze bijeenkomst vond plaats in juli 2009 nadat het subsidiekader MSF-II was gepresenteerd, en dus ook nadat de begeleidende beleidsnotitie "Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde" aan de Tweede Kamer was aangeboden. Vertrekpunt van deze bijeenkomst was dat al deze drie aspecten (samenwerken, maatwerk en meerwaarde) hun weerslag hebben in het subsidiekader en dus ook hun weerslag moeten krijgen in de samenwerkingsovereenkomsten.

Partos werkte in dit kader samen met USG-juristen, die tijdens de meeting zijn ingegaan op de juridische implicaties van samenwerken. Deze bijeenkomst werd goed bezocht. Er waren 55 deelnemers van ongeveer 45 lidorganisaties aanwezig.

Tijdens de presentatie en de discussie die daarop volgde, kwamen met name de volgende zaken aan de orde:

- De complexiteit en diversiteit van samenwerken.
- De mogelijke motieven voor lidorganisaties om samen te werken?

Organisaties die passende samenwerkingsrelaties willen vinden, zouden in hun zoekproces op verschillende zaken kunnen letten, zo bleek gedurende de sessie. Wat is de lange termijn visie van de potentiële partner? Hoe financieel solide is die organisatie en wat zijn de interne managementkwaliteiten? Een bijdrage van International Child Support (ICS) gaf een voorbeeld van succesvolle samenwerking, ontwikkeld vanuit al bestaande relaties en op basis van een inhoudelijke insteek. Benadrukt werd dat elk samenwerkingsproces goed gemanaged moet worden en dat – om onduidelijkheid en problemen achteraf te voorkomen – alle afspraken juridisch dienen te worden vastgelegd.

2.3 Informatiebijeenkomst procesbegeleiding ISO-9001

Uit de in 2008 gehouden enquête "Stand van Zaken kwaliteitsmanagement onder Partos-leden" bleek dat in 2009 ongeveer dertig lidorganisaties het streven hadden om de komende twee jaar een ISO-9001 certificaat te gaan halen. Deze organisaties en alle overig geïnteresseerden werden in maart 2009 uitgenodigd kennis te komen nemen van een op maat gemaakte procesbegeleiding om tot ISO-certificering te komen. Vijftien organisaties namen uiteindelijk deel aan deze bijeenkomst. Het 10-stappenplan ontwikkelde Partos in samenwerking met BDO CampsObers Business Control. Het doel ervan is om in ongeveer zes maanden te komen tot ISO-9001 certificering en daarmee tot verdere professionalisering van de organisatie.



3. Het Kwaliteitshuis

Het Kwaliteitshuis is een samenwerkingsverband binnen Partos van lidorganisaties in wisselende samenstelling die zich (verder) verdiepen in het versterken van de kwaliteit van ontwikkelingsprogramma's. Centraal hierbij staan het versterken van het lerend vermogen van de organisaties en het afleggen van verantwoording over hun resultaten.

Het Kwaliteitshuis bestaat uit twee delen: een open en een lidmaatschapsdeel. Aan het open deel kunnen alle Partos-leden deelnemen, aan deelname aan het lidmaatschapsdeel zijn voorwaarden gesteld. Net als in voorgaande jaren werd het Kwaliteitshuis – onder meer financieel – in 2009 gedragen door de organisaties die het lidmaatschapsdeel vormen: Cordaid, Hivos, ICCO, Oxfam Novib en Plan Nederland. De activiteiten ervan werden gecoördineerd en georganiseerd door een coördinator, een evaluatiemanager en een secretariaal medewerker.

3.1 Open gedeelte

In het open gedeelte van het Kwaliteitshuis worden zaken vanuit het lidmaatschapsdeel die ook voor andere Partos-leden relevant en interessant zijn, gedeeld. De jaarmarkt van het Kwaliteitshuis is hier specifiek voor bedoeld. Ook verschillende leerbijeenkomsten volgend uit gezamenlijke programma-evaluaties (zie onderstaande paragraaf 3.2.1) staan open voor alle leden van Partos.

3.1.1 Jaarmarkt Kwaliteitshuis: Partos Plaza

Dé leer- en netwerkbijeenkomst voor het open deel van het Kwaliteitshuis, Partos Plaza, wordt sinds 2007 jaarlijks georganiseerd. In de aanloop naar de bijeenkomst dit jaar werd voor het eerst een website ingericht (www.partosplaza.nl) waarvan mensen zowel voor, tijdens als na de bijeenkomst gebruik konden maken. Geïnteresseerden konden er een profiel aanmaken met hun interesses, konden kennismaken van het programma van de bijeenkomst en de inhoud van workshops, konden participeren in discussies en zich inschrijven voor deelname. In het programma van Partos Plaza was ruimte opgehouden voor workshops op thema's die in de online discussies naar voren kwamen.

De drie hoofdthema's van Partos Plaza 2009 waren:

■ Ontwikkelingsorganisatie 2.0

Het World Wide Web wordt steeds meer een volledig platform voor interactieve webapplicaties, in plaats van een verzameling losstaande websites. Wat betekent deze trend (Web 2.0) voor de sector ontwikkelingssamenwerking? Welke mogelijkheden biedt hij voor samenwerking, participatie en daadwerkelijke transparantie?

■ Draagvlak en wereldburgerschap:

nieuwe vormen van betrokkenheid

■ Nieuwe vormen van verantwoorden

Hoe kunnen organisaties 'hier' hun partners 'daar' betrekken bij het monitoren en evalueren van programma's? Hoe kunnen ze nieuwe media inzetten om de zichtbaarheid en kwaliteit van hun verantwoording te vergroten?

Dit laatste thema werd niet alleen in de workshops belicht maar stond ook centraal in de plenaire presentatie verzorgd door Irene Guijt, extern deskundige op het gebied van leerprocessen en verantwoorden. Zij zoomde in op 'vernieuwend verantwoorden', waarbij op een meer kwalitatieve manier wordt verantwoord door gebruik te maken van verhalen vanuit de doelgroep in aanvulling op de cijfers (kwantitatieve verhalen).

Partos Plaza stimuleert uitwisseling en discussie

Uit de evaluatie van Partos Plaza bleek, net als in voorgaande jaren, dat de brancheorganisatie er met de jaarmarkt in slaagt uitwisseling op gang te brengen rondom vernieuwing binnen de sector. Dit jaar waardeerden deelnemers met name de workshops over Ontwikkelingsorganisatie 2.0 en over Draagvlak als informatief en innovatief. Ook heeft Partos Plaza geleid tot verdere uitwisseling op het eerste thema, tussen grotere en meer 'gevestigde' organisaties, en nieuwe webinitiatieven zoals de 1%CLUB. Samen denken zij nu na over bredere toepassing van de mogelijkheden van Web 2.0 om de transparantie, participatie en samenwerking in de sector te vergroten en te verbeteren.

www.partosplaza.nl heeft een duidelijke meerwaarde gehad, zo bleek in de evaluatie. Mensen hebben er informatie gehaald, de inhoud van workshops en profielen van deelnemers bekeken. Bovendien zijn er veel meer mensen mee bereikt dan met de bijeenkomst zelf: de site telde 828 unieke bezoekers, de bijeenkomst 85. Wel namen er online maar tien tot 15 mensen actief deel aan discussies en de workshopvoorbereiding. Een speciaal twitter-account met informatie over de voorbereidingen van Partos Plaza had al snel meer dan vijftig volgers.

3.2 Lidmaatschapsdeel

In het lidmaatschapsdeel van het Kwaliteitshuis werken de lidorganisaties Cordaid, Hivos, ICCO, Oxfam Novib en Plan Nederland aan versterking van de kwaliteit van hun werk door middel van twee instrumenten: de programma-evaluatie en de peer reference. Daarnaast houdt dit deel van het Kwaliteitshuis zogenaamde reflectiesessies, waarbij het de voortgang van de eigen activiteiten en (met name) het lerend vermogen van de deelnemende organisaties onder de loep neemt.

3.2.1 Programma-evaluaties

Gezamenlijke programma-evaluaties zijn binnen het Kwaliteitshuis hét instrument voor het samen afleggen van verantwoording over bereikte resultaten. De evaluaties worden uitgevoerd door externe consultants. De kwaliteit ervan wordt gewaarborgd door een Externe Referentie Groep (van onafhankelijke evaluatie- en inhoudsdeskundigen) en wordt beoordeeld door de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB): de inspectiedienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Een programma-evaluatie binnen het Kwaliteitshuis heeft betrekking op een reeks activiteiten met een gemeenschappelijk kenmerk: een sector (bijvoorbeeld onderwijs), een thema (zoals gender), een interventiestrategie (zoals beleidsbeïnvloeding) of een land of regio. Wanneer het onderwerp, de context en de bevindingen dit toestaan, toont de evaluatie expliciet de meerwaarde van het werk verricht door maatschappelijke organisaties boven dat van andere partijen in ontwikkelingssamenwerking (zoals overheden en internationale overheidsorganisaties). Qua aanpak, interventielogica en resultaten besteedt de evaluatie ruime aandacht aan een onderlinge vergelijking van de deelnemende organisaties.

Het proces van programma-evaluatie kent drie fasen:

1. Voorbereiding	2. Onderzoek	3. Afronding
Vaststellen conceptnota met afbakening onderzoeksthema	Startrapport	Vaststellen eindrapport
Opstellen Terms of Reference voor evaluatieopdracht	Desk- en veldstudie	Procesevaluatie en opstellen afhandelingsagenda
Selectie evaluatieteam	Eindrapport	Afspraken over verdere uitwisseling en opvolgmaatregelen op geleerde lessen

Tussen 2007 en 2010 vinden binnen het Kwaliteitshuis vijf programma-evaluaties plaats. De evaluaties doorliepen in 2009 verschillende stadia van het bovenbeschreven proces.

Programma-evaluatie Conflicttransformatie

Deelnemende organisaties	Cordaid, ICCO, Oxfam Novib en Plan Nederland
Uitvoerend consultant	South Research
Onderzochte periode	2003-2006
Evaluatiefase in 2009	3 (evaluatie is afgerond)

De meeste activiteiten in conflictgebieden van de bij deze evaluatie betrokken organisaties betroffen in het verleden conflictmanagement, -preventie en -oplossing. De laatste jaren echter, is er een verschuiving naar conflicttransformatie als doel van interventies. Conflicttransformatie wil niet 'slechts' een eind maken aan geweld. De methode streeft naar verandering van de omstandigheden die een conflict veroorzaken: de politieke, sociale en economische structuren die aan de basis liggen van bestaande negatieve relaties. De programma-evaluatie had als doel het verschaffen van inzicht in de resultaten van interventies en het doorlichten van processen van conflicttransformatie. De uitkomsten werden in 2009 gepresenteerd. Vervolgens zijn de lessen die daaruit konden worden getrokken bepaald, en de opvolgmaatregelen in antwoord daarop. Deze zijn tevens gedeeld met andere Partos-leden actief op dit terrein.

Programma-evaluatie Conflicttransformatie: belangrijkste lessen⁵

- De werkzaamheden van de onderzochte organisaties en hun lokale partners hebben een duidelijke meerwaarde, vooral dankzij hun langdurige vertrouwensrelatie en het feit dat partners goed zijn ingebed in de betreffende maatschappij. De organisaties kunnen daardoor snel en flexibel inspelen op onvoorziene gebeurtenissen.
- Echter, er wordt nog onvoldoende strategisch gewerkt aan conflicttransformatie: de balans tussen een 'intuïtieve' benadering, waarbij de keuze voor partnerorganisaties door intuïtie en bestaande relaties wordt bepaald, en een benadering gebaseerd op gedegen contextanalyses, slaat nog teveel door in het voordeel van de eerste.

5 Een aantal van deze lessen zijn met name (ook) getrokken tijdens de peer reference die plaatsvond naar aanleiding van de evaluatie (zie paragraaf 3.2.2.5).

- Het proces van monitoren, evalueren en impactmeten bij programma's kan zorgvuldiger: organisaties dienen hun inhoudelijke keuzes (beter) te onderbouwen, hun strategieën (beter) te evalueren en hun processen en resultaten (beter) te documenteren om de eigen bijdragen aan die resultaten op langere termijn plausibel te maken.
- Het thema gender zou in elke contextanalyse betrokken moeten worden; op de zo ontstane analyse moeten vervolgens de in te zetten middelen en methoden worden afgestemd.

Programma-evaluatie Microfinanciering

Deelnemende organisaties	Cordaid, Hivos, ICCO en Oxfam Novib
Uitvoerend consultant	Ecorys
Onderzochte periode	2003-2007
Evaluatiefase in 2009	3

Microfinanciering (of microkrediet) levert een bewezen, succesvolle bijdrage aan de bestrijding van armoede. Circa honderd miljoen mensen hebben momenteel toegang tot een dergelijk krediet, terwijl de vraag het aanbod nog altijd vele malen overstijgt. De organisaties die participeren in deze programma-evaluatie zijn zelf geen kredietverstrekker. Ze ondersteunen startende fondsen in ontwikkelingslanden die dat wel zijn – niet alleen met geld maar ook met expertise. Doel van de programma-evaluatie is vaststellen wat deze ondersteuning in de onderzochte periode heeft betekend voor de duurzame ontwikkeling van de fondsen. En: hebben de kredieten van deze instellingen lokaal inderdaad tot een hogere levensstandaard geleid? De programma-evaluatie Microfinanciering is in 2008 gestart en bevond zich eind 2009 in de afrondingsfase. De resultaten en eindrapportage verwacht het Kwaliteitshuis begin 2010.

Programma-evaluatie Inheemse volkeren

Deelnemende organisaties	Cordaid, Hivos en ICCO
Uitvoerend consultant	ETC
Onderzochte periode	2003-2008
Evaluatiefase in 2009	2

De onderzochte organisaties hebben allemaal een lange geschiedenis in het ondersteunen van initiatieven voor inheemse volkeren en minderheden. De programma-evaluatie op dit thema heeft als doel na te gaan in welke mate de organisaties met hun lokale partners hebben bijgedragen aan de politieke, economische en sociale zelfbeschikking van inheemse volkeren en minderheden. De voorbereidingen van de evaluatie zijn in 2008 gestart; met de evaluatie zelf is in de zomer van 2009 begonnen. Het Kwaliteitshuis verwacht de eindrapportage halverwege 2010 te presenteren.

Programma-evaluatie Capaciteitsopbouw

Deelnemende organisaties	Cordaid, ICCO, Hivos en Oxfam Novib
Uitvoerend consultant	Context, International Cooperation
Onderzochte periode	2004-2008
Evaluatiefase in 2009	2

Deze programma-evaluatie is onderdeel van een zevental studies naar capaciteitsopbouw die worden uitgevoerd onder leiding van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken (IOB). Het Kwaliteitshuis heeft de leiding over de eigen programma-evaluatie. Na oplevering van de zeven afzonderlijke onderzoeken (volgens planning mei 2010) bundelt de IOB de bevindingen in een syntheserapport (volgens planning december 2010). In lijn met de doelstelling van de IOB heeft deze studie van het Kwaliteitshuis primair een leerdoel, en niet een verantwoordingsdoel: het onderzoek moet inzicht geven in de factoren die de resultaten van externe steun verklaren. Eind 2008 heeft het Kwaliteitshuis de eerste voorbereidingen voor deze programma-evaluatie getroffen; in april 2009 is de studie gestart. Volgens planning wordt het syntheserapport van de studie juni 2010 opgeleverd.

Programma-evaluatie Geweld tegen vrouwen

Deelnemende organisaties	Cordaid, ICCO, Hivos, Oxfam Novib en Plan Nederland
Uitvoerend consultant	nog niet bekend
Onderzochte periode	2003-2009
Evaluatiefase in 2009	1

Bij de programma-evaluatie Geweld tegen vrouwen staan de volgende vragen centraal: In welke mate hebben de inspanningen van de onderzochte organisaties en hun partners bijgedragen aan vermindering van geweld tegen vrouwen? Welke interventiestrategieën, activiteiten of combinaties daarvan blijken hierbij het meest effectief te zijn geweest? Oorspronkelijk zouden de onderzoeksresultaten in concept eind 2009 gereed zijn. Vier van de vijf onderzochte organisaties hebben echter geen op zichzelf staand programma Geweld tegen vrouwen. Alle activiteiten en interventies die zij ondernemen om dit geweld tegen te gaan, moeten gedestilleerd worden uit 'andere' programma's. Daarom besloot het Kwaliteitshuis om eerst een vooronderzoek uit te laten voeren, dat een heldere afbakening van het onderzoeksthema moet opleveren. Dit onderzoek zal begin 2010 plaatsvinden, waarna besluiten kunnen worden genomen over de tweede fase van de evaluatie.

3.2.2 Peer references

Een *peer reference* heeft als doel mensen van elkaar te laten leren. De focus ligt op het vergelijken van de eigen werkwijzen en gehanteerde methoden en technieken met die van collega's in vergelijkbare functies: werknemers van diverse organisaties kijken als het ware bij elkaar in de keuken.

Peer reference Kwaliteitszorgmedewerkers

In 2009 kwamen kwaliteitsmanagers van Plan Nederland, Oxfam Novib, Hivos, Cordaid en ICCO twee maal samen om inzichten en ervaringen te delen. Tijdens de eerste bijeenkomst bespraken ze hun rol en positie bij interne verandertrajecten, zoals decentralisatie. Op de tweede bijeenkomst stond kwaliteitszorg centraal in samenwerkingsverbanden van autonome organisaties, waarbij één van die organisaties eindverantwoordelijkheid draagt voor de kwaliteit van het samenwerkingsprogramma.



Peer reference Meten van doelmatigheid bij partners

'Doelmatigheid moet worden gezien als het met de juiste hoeveelheid middelen bereiken van de beoogde resultaten, ofwel: probeer met de gegeven middelen een zo hoog mogelijk resultaat te bereiken zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin (in een gebalanceerde samenhang)'. *Vastgesteld in een peer reference van het Kwaliteitshuis betreffende doelmatigheid in 2007*

De vraag naar doelmatigheid wordt in toenemende mate gesteld, intern en extern. Tijdens deze peer reference bogen financieel medewerkers en projectadministrateurs van de betrokken organisaties zich over de vraag hoe zij een zo goed mogelijk inzicht kunnen krijgen in de doelmatigheid van hun partnerorganisaties in ontwikkelingslanden. Uit de discussie bleek dat de opgedane ervaring op dit vlak nog beperkt is. Wanneer partners aanvragen voor (financiële) steun indienen, stellen de donororganisaties de vraag naar doelmatigheid onvoldoende expliciet: andere aspecten van de aanvraag blijken doorslaggevend. Ook in evaluaties heeft doelmatigheid geen prioriteit – vaak weten de organisaties niet precies hoe ze deze het best kunnen meten. Op dit punt zetten ze echter wel belangrijke stappen, door de (verdere) ontwikkeling van meetinstrumenten.

Peer Reference Onderlinge vergelijking monitoringsprotocollen

Voor sturing van en rapportage over hun programma's hanteren de betrokken organisaties monitoringsprotocollen. Deze zijn onderdeel van het maatgesneden monitoringssysteem dat is gekoppeld aan het Medefinancieringsprogramma van het ministerie van Buitenlandse Zaken: alle organisaties die vanuit dit programma subsidie ontvangen werken daarmee. In 2009 heeft in dit verband een peer reference plaatsgevonden waarin de protocollen centraal stonden waarmee de betrokken organisaties hun programma's ter bestrijding van HIV/Aids monitoren. De bevindingen en aanbevelingen zijn gedeeld met het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Belangrijkste bevindingen *peer reference* Onderlinge vergelijking monitoringsprotocollen.

- Het monitoringsprotocol heeft momenteel te veel functies. Het wordt niet alleen gebruikt voor het monitoren van de voortgang van activiteiten, maar ook voor het aanbrengen van sturing, het afleggen van verantwoording en het leren van lessen. Voor een deel van deze zaken is het echter ongeschikt en niet bedoeld.

- Geen van de organisaties legt het eigen protocol ook op aan partners: die bepalen hun eigen monitoringsindicatoren, waarna de organisaties 'hier' een vertaalslag naar de eigen indicatoren maken. Het is daarom wel van belang indicatoren niet te veel tot in detail te formuleren. Een brede, algemene formulering maakt het eenvoudiger om de informatie van partners te verwerken en gebruiken.

Peer Reference Planning, monitoring en evaluatie in lobbytrajecten

De Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie hield in 2007 diverse grote lobbycampagnes van ontwikkelingsorganisaties tegen het licht. Leidden zij daadwerkelijk tot politieke beleidsveranderingen? Een van de conclusies van het onderzoek was dat er meer geïnvesteerd moet worden in een goed systeem voor planning, monitoring en evaluatie om de resultaten van lobbycampagnes te kunnen aantonen en onderbouwen. Deze boodschap ter harte nemend, kwamen in 2009 lobbyisten, programmamedewerkers en evaluatie- en kennismanagers binnen het Kwaliteitshuis bijeen om informatie en ervaringen uit te wisselen. Hun belangrijkste aanbevelingen:

- Werk vanuit een helder, strategisch plan (inclusief krachtenveld-analyse): lobby vergt een gedegen, planmatige aanpak.
- Creëer een paper trail: documenteer het lobbytraject uitvoerig door middel van periodieke voortgangsrapportages, om de eigen bijdrage aan (te bereiken) resultaten te kunnen afmeten en aantonen.
- Monitor en evalueer de voortgang en resultaten zowel kwantitatief als kwalitatief.

Peer reference en leerbijeenkomst Conflicttransformatie

Tijdens deze peer reference deelden evaluatiemanagers en beleidsmedewerkers van ICCO, Plan Nederland, Oxfam Novib en Cordaid kennis en ervaringen met betrekking tot bestaande instrumenten om te werken aan (elementen van) conflicttransformatie. De bijeenkomst vond haar directe aanleiding in de presentatie van de programma-evaluatie Conflicttransformatie (zie paragraaf 3.2.1.1, ook voor de geleerde lessen van zowel de evaluatie als de referentie). Na de peer reference hebben de betrokken organisaties hun geleerde lessen en genomen maatregelen gedeeld met een breder gezelschap van organisaties die op dit gebied actief zijn, door middel van een leerbijeenkomst.

De veranderende rol van programmamedewerkers

Naar aanleiding van een *peer reference* in 2008 over de diverse rollen van programmamedewerkers in ontwikkelingsorganisaties, heeft het Kwaliteitshuis deze rollen in 2009 verder onderzocht. Traditioneel, zo kwam naar voren, zijn ontwikkelingsorganisaties actief als financier van lokale partners, als adviseur en als capaciteitsopbouwer. In de loop der tijd zijn daar nieuwe taken en rollen bijgekomen. Organisaties houden zich intussen ook bezig met bijvoorbeeld lobby, draagvlakversterking in Nederland of themaspecialisatie. Daarnaast is samenwerking en verbinding belangrijker geworden: organisaties formeren en financieren strategische netwerken zowel 'hier' als 'daar'. En meer dan voorheen moet er verantwoording worden afgelegd en worden geleerd van opgedane ervaringen. Deze veranderingen vinden hun weerslag met name in het takenpakket van de programmamedewerker: hij of zij is de spin in dit web.

Een ontwikkeling die de programmamedewerkers zelf positief vinden. Maar die ook belastend is. De opeenstapeling van taken en rollen creëert een constant hoge werkdruk, bleek uit het onderzoek van het Kwaliteitshuis.

3.2.3 Reflectiesessie: Lerend vermogen Kwaliteitshuis

Binnen het Kwaliteitshuis bestaat de afspraak dat er één keer per subsidieperiode een evaluatie van het Kwaliteitshuis plaatsvindt, en met name van het lerend vermogen van de organisaties daarbinnen. In 2009 werd een tussentijdse evaluatie over de beleidsperiode 2007-2010 uitgevoerd.

De belangrijkste conclusies waren dat de resultaten van zowel het verantwoord als het leren gedurende de eerste jaren achtergebleven zijn bij de verwachtingen. Bij de programma-evaluaties zijn vertragingen ontstaan; voor het leren bleek bij de betrokken organisaties vaak onvoldoende capaciteit. Belangrijkste oorzaken: een onduidelijke aansturing en wisselende personeelsbezetting, bij het Partos-bureau, bij de Stuurgroep en bij de Werkgroep van het Kwaliteitshuis⁶. In een reflectiesessie heeft het Kwaliteitshuis deze bevindingen en de antwoorden daarop besproken. Er zijn vervolgens stevige afspraken gemaakt over een vergrote inzet van alle betrokken partijen op de programma-evaluaties, om de opgelopen achterstanden in 2009 en 2010 in te halen.

Aan alle afspraken is in 2009 gevolg gegeven. In de reflectiesessie is ook besloten dat het Kwaliteitshuis na 2010 als zodanig ophoudt te bestaan (MFS-I loopt dan af). Het gezamenlijk leren en evalueren wordt volledig geïntegreerd in Partos. In voorbereiding daarop is Partos eind 2009 aan de slag gegaan met het uitwerken van voorstellen voor het opzetten van een evaluatiefaciliteit en een kennismanagementfunctie voor al haar leden.

⁶ De Stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van het management van de lidorganisaties binnen het Kwaliteitshuis; de Werkgroep uit kwaliteits- en evaluatiemedewerkers van deze organisaties.

III. Overige dienstverlening

1. Website

Als informatieportaal van de vereniging Partos werd **www.partos.nl** in 2009 vaker bezocht dan het jaar ervoor. Het aantal bezoeken per dag kwam uit op gemiddeld 154. In 2008 was dat nog 135, in 2007 113. Het totaal aantal bezoeken over 2009 was 56.122. De meeste daarvan betroffen het deel van de site dat voor iedereen toegankelijk is. Maar ook het ledengedeelte werd duidelijk beter bezocht: er werd 2.425 keer ingelogd, in 2008 was dat nog 1.762 keer. De meest bezochten onderdelen (na de homepage) waren de vacaturepagina, het ledenoverzicht, het ledendeel en de activiteiten van het platform Europa. Uit de Top 10 van meest gelezen nieuwsartikelen blijkt dat vooral Partos Plaza en MFS-II de belangrijkste aandachttrekkers waren.

Partos verstuurt vanuit de website diverse nieuwsbrieven. Afgelopen jaar waren dat er in totaal dertien: negen alleen voor leden (naar 412 personen), drie vanuit het platform Europa (naar 476 personen) en één voor en naar 580 externe belanghebbenden.

Top 10 Meest gelezen nieuwsartikelen 2009 (www.partos.nl)

1. Aankondiging Partos Plaza	517
2. Nieuwsartikel MFS-II	240
3. Aangeboden training: EU-budget Projectvoorstel	124
4. Laatste nieuws MFS-II	86
5. Partos-reactie op Trouw-artikel 13 november	69
6. Aankondiging afscheid Partos-directeur Meereboer	62
7. Programma-evaluatie Conflicttransformatie	56

8. Leerbijeenkomst Conflicttransformatie	55
9. Manifest Hulp helpt wel	52
10. Partos-reactie op beleidsnotitie "Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde"	51

1.1 Digitaal informatieloket

Onderdeel van **www.partos.nl** is het digitale informatieloket. Hier presenteert Partos tal van basisgegevens van haar lidorganisaties, zoals het aantal medewerkers, hun interventiestrategieën en hun werkgebieden. In 2009 is het de leden mogelijk gemaakt de betreffende gegevens zelf online in te vullen; binnen een dag zijn ze vervolgens voor iedereen zichtbaar. Via **www.partos.nl** ontving het digitale informatieloket 1.183 unieke bezoekers in 2009 – vrijwel gelijk aan 2008. Het aantal werkelijke bezoeken ligt echter hoger; Partos kan niet registreren hoeveel mensen het loket bezoeken via een link in e-mails.

1.2 MFS-II Informatieportaal

In aanloop naar de presentatie van het nieuwe Medefinancieringsstelsel van het ministerie van Buitenlandse Zaken en de bijbehorende beleidsnotitie "Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde" bood Partos haar leden een centrale informatieplek op haar website. Hier stond de laatste informatie rondom het subsidiekader en de interpretatie daarvan en werd



verslag gedaan van de gesprekken die Partos en het ministerie in dezen voerden. Daarnaast vroeg Partos haar leden hier om input: vragen, zorgen, meningen en opvattingen die bij de lidorganisaties leefden, zijn verzameld en gedeeld met het ministerie. Het portaal is goed bezocht: 3.299 maal.

Banners www.partos.nl: aantal malen aangeklikt

MFS-II Informatieportaal	3.299
Linkis	1.327
Informatieloket	1.183
Partos Plaza	386
Wereldstemwijzer	190

1.3 Linkis

De naam Linkis staat voor Laagdrempelige Initiatieven en Kenniscentrum voor Internationale Samenwerking. Dit samenwerkingsinitiatief is in 2003 in het leven geroepen door een aantal ontwikkelingsorganisaties, de NCDO en COS Nederland om burgers (onder meer financieel) te helpen bij het opzetten en uitvoeren van hun eigen kleinschalige ontwikkelingsprojecten. Het samenwerkingsinitiatief is sinds 2007 geïntegreerd in Partos. De site www.linkis.nl is de belangrijkste vorm van communicatie binnen Linkis. Voor deze site leveren Oxfam Novib, Impulsis, Cordaid, Hivos en de NCDO informatie aan over projecten van burgers die zij ondersteunen. Deze informatie is te vinden in de projectengids. Ook kunnen burgers hun eigen project voor opname in deze gids, en dus voor steun van de betrokken organisaties, voordragen. Sinds 2004 zijn meer dan vierduizend kleinschalige projecten in de projectengids beschreven. De bij Linkis aangesloten organisaties financieren twintig tot (soms zelfs) tachtig procent van de begroting van de in de projectengids opgenomen particuliere initiatieven.

Ondersteuningsaanvragen voor kleinschalige projecten binnen Linkis:

LINKIS	2009*	2008	2007	% verschil '08-'09
Totaal aantal aanvragen voor ondersteuning	1.550	1.837	2.447	-16%
Aantal goedgekeurde aanvragen	755	752	1.080	0%
Totaal bestede bedrag	€ 18,5 miljoen	€ 18,1 miljoen	€ 17,4 miljoen	0%

* In 2009 zijn de gegevens van de Seva Network Foundation voor het eerst meegenomen.

Naast de projectengids levert www.linkis.nl ook informatie over instanties en personen die burgers kunnen adviseren bij het opzetten van kleinschalige projecten. Zo kunnen mensen gratis advies krijgen bij een van de elf regionale kennis- en expertisecentra op het gebied van ontwikkelingsvraagstukken en internationale samenwerking: de COSsen. In 2009 hebben deze centra 921 adviesgesprekken

gevoerd, waarvan bijna vierhonderd (43 procent van het totaal) met migranten en hun organisaties. Daarnaast kunnen mensen via Linkis kennisnemen van diverse trainingsmogelijkheden, aangeboden door de COSsen, Seva Network Foundation en de Stichting Mondiale Samenwerking. De website van Linkis had in 2009 een gemiddeld aantal unieke bezoekers van 250 per dag.

Tot op heden was www.linkis.nl vooral een 'informatie-etalage' voor de actieve burger. De leden willen er in de toekomst echter meer mee: ze willen de samenwerking tussen burgers onderling en met organisaties stimuleren via de site, en bijdragen aan kwaliteitsversterking van particuliere projecten. Daartoe zullen in een pilot, uitgevoerd in 2010, zogenaamde 'werknetten' gecreëerd worden: virtuele fora waarbinnen burgers en (hun) organisaties op specifieke thema's kunnen samenkomen om onder meer informatie uit te wisselen, kennis te delen of fysieke bijeenkomsten te beleggen. TNO evalueert de pilot.

2. Platform Communicatie

Het platform Communicatie is een netwerk van communicatiemedewerkers en lobbyisten werkzaam bij de lidorganisaties van Partos. Het platform organiseert trainingen en bijeenkomsten en initieert sectorbrede communicatie-uitingen. Primair doel is de uitwisseling van kennis en ervaring en het voorzien in trainingsbehoeften op het gebied van communicatie en lobby. In 2009 aangeboden trainingen die geen doorgang vonden vanwege te weinig aanmeldingen zijn niet opgenomen in dit jaarverslag.

2.1 Jaarboek Particuliere Internationale Samenwerking

Communicatie over het werk van de particuliere IS-sector blijft voor Partos een belangrijk doel. Toch blijft deze communicatie voor de sector als geheel lastig. Het beeld dat 'buiten' bestaat over de sector wordt doorgaans niet gedeeld door mensen werkzaam in de sector zelf. Uit de gevoelde wens binnen de vereniging om in reactie op externe kritiek een geluid te laten horen dat laat zien waar particuliere Internationale Samenwerking voor staat, kwam in 2009 het idee voor een Jaarboek Particuliere Internationale Samenwerking. De publicatie van dit Jaarboek staat gepland voor het tweede kwartaal van 2010 en wordt uitgevoerd in samenwerking met Global Village Media.

Het doel van het boek is om een brede groep van opiniemakers en stakeholders hét overzicht te tonen van een veerkrachtige, dynamische en doelgerichte sector die resultaten bereikt. Een dergelijke gezamenlijke presentatie van zoveel en zulke diverse organisaties is nieuw. Ze zal zelfbewust, positief en expliciet naar buiten gericht zijn. In het jaarboek zal worden onderstreept dat er een uitdrukkelijke samenhang bestaat tussen organisaties binnen de sector maar ook daarbuiten, waarmee de kracht van veelzijdige resultaten van de sector als geheel, onder moeilijke omstandigheden, zichtbaar wordt gemaakt.

Het Jaarboek zal worden opgebouwd uit drie elementen. Het hart ervan bestaat uit profielpagina's van de ongeveer tachtig deelnemende organisaties. Op deze pagina's kunnen zij zich presenteren en profileren, met naast de standaard organisatiegegevens veel ruimte voor missie en visie, activiteiten, resultaten en samenwerkingsverbanden. De organisaties kiezen deels zelf waar ze hier het zwaartepunt leggen. Het tweede deel bestaat uit een redactionele inbedding door het gehele Jaarboek heen. Er worden diverse reportages opgenomen over zaken en discussiepunten die in de sector spelen, waarbij bijvoorbeeld ook toekomstvisies een plaats krijgen. Deze stukken zullen prikkelend zijn, en met lef gemaakt. Het derde deel van het jaarboek is – letterlijk – een gele gids met daarin veel feitelijke data over de organisaties.

2.2 Bijeenkomsten

“Samenwerken in de ontwikkelingshulpsector” was de titel van een bijeenkomst die in april door Partos werd georganiseerd. Mede doordat er in MFS-II criteria werden opgenomen rond samenwerking, werden leden en andere geïnteresseerden (niet-leden, bedrijven, kennisinstellingen, ministeries) uitgenodigd om de mogelijkheden van samenwerking te verkennen, om te leren van ervaringen van anderen en om informatie te verkrijgen over hoe samenwerking het beste kan worden vormgegeven. Meer dan zestig deelnemers meldden zich aan, van organisaties die vaak al langer met anderen samenwerken, en die weten dat nieuwe samenwerkingsvormen niet in een vloek en een zucht ontstaan. De volgende vragen kwamen in de bijeenkomst aan bod:

- Hoe kunnen goede samenwerkingsvormen behouden blijven terwijl nieuwe samenwerkingsvormen worden ontwikkeld?
- Wat zijn de succes- en faalfactoren van samenwerking tussen verschillende organisaties?
- Wat kunnen we leren van de ervaringen uit andere sectoren en onze eigen sector?

Partos-leden gaven voorbeelden van succesvolle samenwerkingsverbanden, een hoogleraar managementstudies van de Vrije Universiteit zorgde voor theoretische onderbouwing. Met name zijn argument dat het minstens twee jaar duurt voordat goede samenwerking echt vorm krijgt, heeft Partos naar het ministerie van Buitenlandse Zaken gebruikt om te pleiten voor flexibiliteit rond dit criterium binnen MFS-II.

2.3 Trainingen

De training “Partnerschappen met het bedrijfsleven” werd twee keer aangeboden in april 2009. In deze training, beide keren door ongeveer twintig mensen bezocht, stond het succesvol opbouwen en beheren van partnerschappen van maatschappelijke organisaties met het bedrijfsleven centraal. Naast de meer traditionele vormen van samenwerking (sponsoring, marketing) zijn inhoudelijke partnerschappen steeds meer in opkomst. De training focuste dan ook hier op. In het theoretische deel werd ingegaan op de verschillende vormen, doelstellingen, belangen en fasen van de samenwerking, op de rollen en dilemma’s in die fasen en op succesfactoren. Vervolgens presenteerde gastspreker Roland Waardenburg, directeur *sustainable trade development* van Ahold, een case study. Ook enkele deelnemers brachten case studies in, waarna werd afgesloten met de presentatie van enkele handvatten. Partos wil de training in 2010 wegens grote belangstelling opnieuw aanbieden.

In december 2009 werd de training “De kunst van beleidsbeïnvloeding” georganiseerd. Er werden verschillende stijlen van lobbyen en beïnvloeden besproken en geoefend. Wanneer moet je iemand overtuigen? Wanneer is het juist effectiever om iemand te inspireren? Ook kwamen verschillende praktische dilemma’s aan de orde (zoals inzet van de media, timing van activiteiten en de evaluatie van de beïnvloeding) en werden tactieken besproken om mede- of tegenstanders in het lobbyproces te beïnvloeden. Uit de evaluatie bleek onder andere dat de gepresenteerde stappen voor het ontwikkelen van een effectieve lobby als zeer nuttig werden ervaren. Daarnaast bleek dat er meer ruimte was gewenst voor het inbrengen van specifieke vragen en/of cases van de deelnemers.

3. Platform Europa

Bijeenkomsten van het platform Europa zijn gericht op medewerkers van Partos-leden die hetzij op financieringsgebied, hetzij op het gebied van lobby, een relatie hebben met de Europese Unie. Net als bij het platform Communicatie bieden deze bijeenkomsten een plek voor het onderling uitwisselen van kennis, informatie en ervaringen.

3.1 Bijeenkomsten

Op 22 juni 2009 werden geïnteresseerde Partos-leden geïnformeerd over de activiteiten van het platform Europa. Ad Ooms (ICCO) presenteerde de conceptvisie van het platform Europa voor de komende jaren, waarna Madeleine Brassier (Oxfam Novib) het trainingsaanbod van het platform besprak. Vervolgens ging Izabella Toth (Cordaid) kort in op het proces rond de *quadrilogue* (zie hoofdstuk I, paragraaf 4) en sloot Sander Laban (Partos) de bijeenkomst af met een presentatie van de resultaten van de Wereldstemwijzer.

3.2 Trainingen

Vanuit het platform Europa organiseerde Partos in 2009 samen met Oxfam Novib twee trainingen. Beide hadden betrekking op de mogelijkheden voor ontwikkelingsorganisaties om financiering van hun activiteiten vanuit de Europese Unie te krijgen. In augustus vond een training plaats die een algemene introductie gaf van de EU-financieringsmogelijkheden en in december werd nader ingegaan op het opstellen van een budget onder de regels van de EU. Beide trainingen werden goed beoordeeld. De training in augustus werd vooral geroemd omdat deze een goed overzicht bood van de structuur en relevantie voor ontwikkelingsorganisaties van de financieringsinstrumenten van de EU. Wel vonden trainingsdeelnemers het informatieaanbod te groot voor de beschikbare tijd.

3.3 Europa in de Wereld

Het tijdschrift Europa in de Wereld was een uitgave van het platform Europa. Het verscheen voor het eerst tijdens de campagne van het voormalige NGO-EU netwerk over het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2004 en is tot en met 2008 gepubliceerd. Eind 2008 liep de subsidietermijn ervoor vanuit de NCDO af, waarna nog is geprobeerd via andere wegen financiering te vinden. Dat lukte niet, waardoor Europa in de Wereld in 2009 niet meer is gepubliceerd. In 2009 is wel overleg geweest met het tijdschrift Vice Versa (gericht op de sector ontwikkelingssamenwerking) over verslaggeving van Europese ontwikkelingsthema’s. Het platform Europa kan gesignaleerde ontwikkelingen die gemist worden in de berichtgeving nu doorgeven aan Vice Versa.

De vereniging

Ledenvergaderingen

Het hoogste orgaan binnen de vereniging, de Algemene Ledenvergadering (ALV), kwam tweemaal bijeen. 22 april stond in het teken van de visievorming van Partos en de beleidsnotitie van minister Koenders. Over de laatste gaven Pieter Marres en Robert Petri van het Ministerie van Buitenlandse Zaken de leden een toelichting. Zoals gebruikelijk in de voorjaars-ALV werd ook verantwoording afgelegd over het voorliggende jaar. Deze vergadering werd afgesloten met de presentatie van het boek "Een sector in ontwikkeling" van Marieke de Wal, aangeboden door het Koninklijk Instituut voor de Tropen en management-adviesbureau Berenschot.

Op 3 november gaf de ALV haar goedkeuring aan het jaarplan en de begroting 2010 en werd de nieuwe directeur Alexander Kohnstamm aan de leden voorgesteld.

Het bestuur kwam in deze vergadering met een voorstel voor een nieuw governancemodel.

Binnen dit model wordt de evenredige vertegenwoordiging in het bestuur per schijf losgelaten en wordt een slagvaardiger, kleiner bestuur (zeven leden) gecreëerd dat meer op afstand van het Partos-bureau zal functioneren. Afsproken is dat het bestuur een auditcommissie zal instellen om de controle op financiën en administratieve procedures van het bureau te waarborgen. In deze laatste ALV van 2009 gingen de leden tevens akkoord met een digitale verkiezingsronde voor twee nieuwe bestuursleden.

Bestuur

In 2009 werd het bestuur gevormd door:

	Functie	Organisatie
Paul Mudde	voorzitter	Onafhankelijk
Nina Tellegen	vicevoorzitter	Stichting Doen
Frans Baneke	secretaris	WPF
Jan Lock	penningmeester	Woord en Daad
Jack van Ham	algemeen lid	ICCO
Frank van der Linde	algemeen lid	FairFood
Peter Heintze	algemeen lid	EVS

De vacatures ontstaan door het vertrek in 2008 van Albert Jaap van Santbrink (SOS-Kinderdorpen) en Jan Bouke Wijbrandi (Oxfam Novib) werden in 2009 niet opgevuld in afwachting van het nieuwe governancemodel. In 2009 traden Frans Baneke en Nina Tellegen terug uit het bestuur. In december zijn verkiezingen gehouden voor het opvullen van twee vacatures. Manuela Monteiro (HIVOS) en Daniëlle Hirsch (BothEnds) zijn hierop met ingang van 1 januari 2010 benoemd.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur kwam in 2008 acht maal bijeen, voor zeven reguliere vergaderingen en één 'heidag'.

Bureaumedewerkers

Het aantal bureaumedewerkers was op 31 december 8,5 fte, gemiddeld over 2009 was het aantal 7,6 fte.

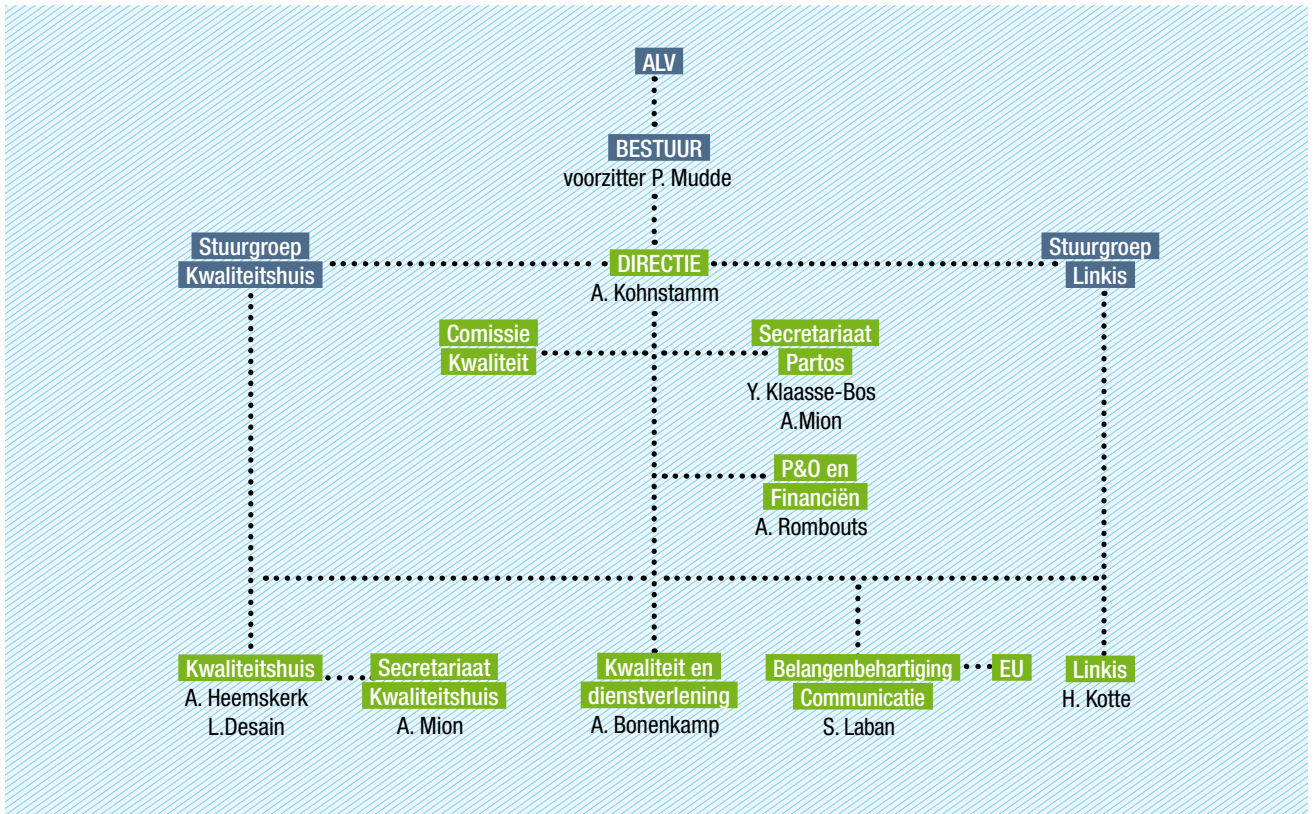
Profiel medewerkers	31-12-'09	31-12-'08	31-12-'07
Partos			
Aantal medewerkers	10	10	10
Aantal fte	8,5	7,3	8,7
Instream	4	7	7
Uitstroom	3	8	3
Man	5	4	2
Vrouw	5	5	8
Vaste contracten	3	2	4
Tijdelijke contracten	7	8	6
% ziekteverzuim	2	8,5	5,5

Het Kwaliteitshuis was vrijwel het hele jaar op volle sterkte na de start van de evaluatiemanager per 1 februari, waardoor de in 2008 opgelopen achterstand in evaluaties voortvarend kon worden aangepakt. In overleg met het bestuur is directeur Marie-Trees Meereboer per 30 september teruggetreden. Haar opvolger startte 1 november. De tussenliggende periode is overbrugd door een interim-directeur. De functie Financiën & Personeel kende per 15 september een wisseling. Per 1 juli is een nieuwe medewerkster Kwaliteit & Dienstverlening gestart. Haar voorganger is vertrokken op 31 maart. De senior medewerker Communicatie is per 31 december vertrokken.

Secretariaat

In 2009 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan binnen de bezetting van het Partos-secretariaat. De verhuizing van het Partos-bureau naar een ander kantoor, en wisselingen van de wacht op een aantal plekken in de organisatie (waaronder die van de directeur) waren wel van invloed op de aandachtspunten van het secretariaat. Zaken die in 2008 waren ingezet zoals verbetering van het relatiebeheersysteem en archief zijn mede hierdoor niet afgerond en zien hun vervolg in 2010.

Organogram



Feiten en cijfers

Organisatie

Statutaire naam:

Branchevereniging voor Particuliere Organisaties voor Internationale Samenwerking, bij verkorting genaamd: Vereniging Partos

Vestigingsadres:

Ellermanstraat 18b, 1099 BX Amsterdam

Oprichtingsdatum:

6 oktober 2004

Inschrijvingsnummer KvK:

34.21.45.86

Gemiddeld aantal fte 2008:

7,9

Gemiddeld aantal fte 2009:

7,6

Aantal bestuursleden:

7

Financiën 2009

	Partos Algemeen	Kwaliteits- huis	Linkis	Totaal
Baten	492.310	975.101	189.480	€ 1.656.891
Lasten	448.906	696.021	207.992	€ 1.352.919
Resultaat	43.404	279.080	-18.512	€ 303.972
Personeels- lasten	319.229	220.833	93.497	€ 633.559

Op grond van de brutoloonsum en budgetactiviteiten worden leden in vier schijven ingedeeld: de kleinere organisaties in schijf 1 en de grotere in schijf 4. Op 31 december was de verdeling als volgt:

Leden 2009 per schijf	Bruto loonsum in €	Aantal	%
schijf 1	0-637.572	49	47
schijf 2	637.573-956.358	15	14
schijf 3	956.359-3.187.859	28	27
schijf 4	> 3.187.860	10	10
Aspirant-leden		2	2
Totaal		104	100

Internet

Aantal bezoekers website 2009:

56.122 (+12,2%)

Gemiddeld aantal bezoeken per dag:

154

Hoogst aantal bezoeken:

306 op maandag 23 februari 2009

Aantal bezoekers digitaal informatieloket:

1.183 (+12,5%)

Digitale nieuwsbrieven

Aantal nieuwsbrieven leden:

negen naar 412 e-mailadressen van leden.

Aantal nieuwsbrieven Europa:

drie naar 476 e-mailadressen van leden.

Aantal nieuwsbrieven algemeen:

één naar 580 e-mailadressen van belanghebbenden.

Leden

Aantal leden



31 december 2004 2005 2006 2007 2008 2009

Opzeggingen in 2009: 5

Nieuwe leden in 2009: 13 (waaronder een herintredend lid)

Nieuwe leden in 2009	Ingangsdatum	Opzeggingen
Chakana	Januari 2009	A.S.A.P
Aflatoun	Februari 2009	Burma Centrum Ned
Mama Cash	Maart 2009	Euforic
Rutgers Nisso Groep / Youth Incentives	April 2009	ISCOM
CILC	Juni 2009	WASTE
Global Initiative on Psychiatry	Juni 2009	
AWEPA	Juni-2009 (annulering opzegging)	
Fact Foundation (aspirant-lid)	Juli 2009	
Humana	Augustus 2009	
Gender and Water Alliance	Augustus 2009	
FRES	Oktober 2009	
NCDO	Oktober 2009	
Female Cancer Program	November 2009	

Bijeenkomsten en trainingen 2009

10 februari	Bijeenkomst met Louis Michel	Platform Europa
17 maart	Informatiebijeenkomst ISO-certificering	Kwaliteit
26 maart	Directeurenbezoek CONCORD	Platform Europa
31 maart	Café Qualité (Organisatietoets)	Kwaliteit
6 april	Training: Partnerschappen met bedrijfsleven	Communicatie
8 april	Samenwerken in de ontwikkelingssector	Algemeen
14 april	Training: Partnerschappen met bedrijfsleven	Communicatie
22 april	Algemene Ledenvergadering	Algemeen
7 mei	Extra Ledendag beleidsnotitie MFS-II	Algemeen
13 mei	Lancering en debat Wereldstemwijzer	Platform Europa
22 juni	Platform EU bijeenkomst Quadriologue/Wereldstemwijzer	Platform Europa
2 juli	Café Qualité (Samenwerkingsverbanden)	Kwaliteit
31 augustus	Training: Introductie financieringsmogelijkheden bij EU	Platform Europa
22 september	Bijeenkomst reactie Rijksbegroting	Algemeen
29 september	Bijeenkomst Buitenlandse Zaken Accra Actieplan	Platform Europa
29 september	Leerbijeenkomst Conflicttransformatie	Kwaliteit
6 oktober	Partos Plaza (en Iustrum Partos)	Kwaliteit
3 november	Algemene Ledenvergadering	Algemeen
10 december	Training: De kunst van beleidsbeïnvloeding	Communicatie
15 december	Training: EU-budgeteisen bij indienen projectvoorstellen	Platform Europa

Verkorte jaarrekening⁷

Inleiding

De jaarrekening heeft betrekking op de vereniging Partos en de besloten gedeelten Linkis en het Kwaliteitshuis. Deze onderdelen hebben hun eigen financiële budget en beleidsruimte. Hun beleid dient echter in lijn te zijn met het beleid van Partos. De financiële resultaten van de besloten onderdelen komen de afzonderlijke onderdelen toe via de daartoe gecreëerde bestemmingsfondsen.

De jaarrekening 2009 laat het volgende resultaat zien:

Resultaat Partos Algemeen	43.404
Resultaat Kwaliteitshuis	279.080
Resultaat Linkis	-18.512
Totaal resultaat	€ 303.972

Het positieve resultaat van Partos is ontstaan door de groei in het aantal leden: deze was zó sterk niet voorzien. Daarnaast waren de beheerkosten ruim begroot. De personeelskosten zijn conform de begroting. Rentebaten zijn verdeeld op basis van begin- en eindsaldi 2009 van de reserves en fondsen. Door deze berekeningswijze is 79 procent van de rente naar het Kwaliteitshuis gevloeid. De rente is afkomstig van de twee ASN-spaarrekeningen waar de reserves zijn gestald. De continuïteitsreserve van Partos Algemeen is na dotatie van het resultaat 2009 € 131.905.

Deze reserve dient schommelingen in het resultaat op te vangen en is tevens een dekking van verplichtingen van het huurcontract van het kantoor én de salarisverplichtingen bij liquidatie. Het streven is deze reserve op te voeren naar € 171.000. Het totaal van de reserve is 77 procent van de gewenste omvang.

Zelfs met twee verhuizingen in een jaar tijd zijn de huisvestingskosten binnen de begroting gebleven. Huisvestings- en beheerkosten

worden verdeeld naar het aantal actieve fte's binnen de verschillende kostenplaatsen op het moment dat de kosten worden gemaakt. De personeelskosten voor zowel de directeur als de medewerker Financiën & Personeel worden naar voornoemde rato mede toegerekend aan het Kwaliteitshuis en Linkis. Alle activiteitenkosten worden bij de betreffende kostenplaats geboekt.

De bestedingen van het Kwaliteitshuis zijn lager uitgevallen dan begroot, wat het positieve resultaat verklaart. Het merendeel van de kosten wordt gevormd door de programma-evaluaties die elk op ongeveer € 450.000 zijn geraamd. Inmiddels is één programma-evaluatie afgerond en zijn er vier in gang gezet. Deze zullen in de loop van 2010 worden voltooid. In dat jaar zal dan ook de piek in de uitgaven komen. Hiervoor zullen de overschotten van de afgelopen jaren, die zijn toegevoegd aan het bestemmingsfonds van het Kwaliteitshuis, worden aangewend. De financiële bijdragen van de vijf deelnemers aan het Kwaliteitshuis lopen volgens contract.

Het negatieve resultaat voor Linkis was grotendeels volgens de meerjarenbegroting (waarin een negatief resultaat van € 14.951 was opgenomen). De ontwikkeling van het digitale 'werknetten' is er debet aan (zie hoofdstuk III, paragraaf 1.3). Een deel van deze ontwikkeling is gefinancierd door een extra bijdrage van deelnemers binnen Linkis.

De leden van het Partos-bestuur hebben evenals voorheen hun onkosten niet gedeclareerd, noch is er een vergoeding uitgekeerd. De onkosten van de activiteiten van het bestuur bedroegen in 2009 € 2.578 (2008 € 6.154).

De kosten voor de directie bedroegen in 2009 € 145.017 (2008: € 81.799, na herberekening volgens methode 2009).

Kosten directie 2009

	01/01/-30/09 0,9 FTE	25/09-03/11	01/11-31/12 1 FTE	Totaal
Brutoloon sociale verzekeringen	58.289		12.945	71.234
Sociale lasten 15%	8.743		1.942	10.685
Pensioenpremie werkgever	5.126		1.397	6.523
Ontslaguitkering	26.942		-	26.942
Vergoeding juridische kosten	2.656		-	2.656
Deskundigheidsbevordering	20.527		-	20.527
Bijdrage aanvullende verzekering	90		20	110
Herberekening 2006/2008	7.535		-	7.535
Interim directie Samora		13.875	-	13.875
Totaal	€ 114.838	€ 13.875	€ 16.304	€ 145.017

⁷ De volledige jaarrekening is te vinden op <http://www.partos.nl> in de rubriek Publicaties (onder de knop Over Partos). Ze is tevens op te vragen bij het Partos-bureau via 020 32 09 901.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2009 PER KOSTENPLAATS										
		Partos Algemeen		Kwaliteitshuis		Linkis		Totaal		
	ref.	werkelijk 2009	begroot 2009	werkelijk 2009	begroot 2009	werkelijk 2009	begroot 2009	werkelijk 2009	begroot 2009	werkelijk 2009
BATEN		€	€	€	€	€	€	€	€	€
Contributies										
lidorganisaties		468.307	433.512	-	-	-	-	468.307	433.512	393.523
Overige opbrengsten		21.475	34.240	-	-	-	-	21.475	34.240	11.132
Platform Kwaliteitshuis		-	-	955.134	955.000	-	-	955.134	955.000	955.000
Platform Linkis		-	-	-	-	186.700	149.200	186.700	149.200	182.270
Financiële baten	16	2.528	7.600	19.967	-	2.780	-	25.275	7.600	17.989
TOTALE BATEN		492.310	475.352	975.101	955.000	189.480	149.200	1.656.891	1.579.552	1.559.914
LASTEN										
Personeelskosten	12	319.229	316.834	220.833	186.775	93.497	87.295	633.559	590.904	586.576
Huisvestingskosten	13	30.575	30.732	14.118	21.100	5.468	4.426	50.161	56.258	52.309
Beheerkosten	14	38.850	78.112	13.349	47.000	3.924	18.430	56.123	143.542	80.609
Activiteiten	15									
■ Partos		60.252	40.340	-	-	-	-	60.252	40.340	58.989
■ Kwaliteitshuis		-	-	447.721	1.565.929	-	-	447.721	1.565.929	350.046
■ Linkis		-	-	-	-	105.103	54.000	105.103	54.000	28.083
Financiële lasten	16	-	-	-	-	-	-	-	-	572
Onvoorzien		-	9.334	-	31.400	-	-	-	40.734	-
TOTALE LASTEN		448.906	475.352	696.021	1.852.204	207.992	164.151	1.352.919	2.491.707	1.157.195
RESULTAAT		43.404	-	279.080	-897.204	-18.512	-14.951	303.972	-912.155	402.719
Vrijval reserve Partos		-	-	-	-	-	-	-	-	50.250
RESULTAAT NA VRIJVAL FONDSEN EN RESERVES		43.404	-	279.080	-897.204	-18.512	-14.951	303.972	-912.155	452.969

Accountants- verklaring

De accountantsverklaring op de verkorte jaarrekening wordt pas afgegeven als de accountant het door de ALV goedgekeurde jaarverslag 2009 heeft ontvangen.



Aan: Bestuur van Vereniging Partos

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Prinses Margrietplantsoen 46
2595 BR Den Haag
Postbus 30715
2500 GS Den Haag
Telefoon (070) 342 61 11
Fax (070) 342 64 00
www.pwc.com/nl

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben gecontroleerd of de in dit jaarverslag opgenomen verkorte jaarrekening van Vereniging Partos te Amsterdam over 2009 op de juiste wijze is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2009 van Vereniging Partos. Bij die jaarrekening hebben wij op 17 maart 2010 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. Het bestuur van de vereniging is verantwoordelijk voor het opstellen van de verkorte jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals gehanteerd in de jaarrekening 2009 van Vereniging Partos. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de verkorte jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig dienen wij onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de verkorte jaarrekening op de juiste wijze is ontleend aan de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel is de verkorte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten op de juiste wijze ontleend aan de jaarrekening.

HAW-163916/imp/30356683/mv

PricewaterhouseCoopers is de handelsnaam van onder meer de volgende vennootschappen: PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287) en PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Op diensten verleend door deze vennootschappen zijn Algemene Voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Deze Algemene Voorwaarden zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam en ook in te zien op www.pwc.com/nl.

Accountantsverklaring (vervolg)



Vereniging Partos

Toelichting

Wij vestigen er de aandacht op dat voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de entiteit en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle de verkorte jaarrekening dient te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 17 maart 2010 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring. Deze toelichting doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Den Haag, 23 april 2010
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'H.A. Wink'.

H.A. Wink RA MBA

Bestuurs- verklaring



Partos

Hierbij verklaart het bestuur van Partos conform artikel 15 van de statuten van Partos dat het bij de bestuursvergadering van 11 mei 2010 de jaarrekening 2009 heeft vastgesteld en het bijbehorende verslag heeft goedgekeurd.

Getekend te Amsterdam op 11 mei 2010

Namens het bestuur,

Paul Mudde

voorzitter

Jan Lock

penningmeester

Lijst van leden

Organisatie	Schijf		
ADRA	1	Leger des Heils	1
Aflatoun (St. Child Savings International)		Leprastichting	3
nieuw lid vanaf 15 feb 2009	1	NCDO nieuw lid vanaf 1 oktober 2009	4
Agriterra	3	Nederlands Centrum voor Inheemse Volken	1
Aim for human rights (HOM)	2	Nederlands Helsinki Comité	1
Alice O	1	NEDWORC, Vereniging	1
AMREF Flying Doctors	2	NiZa	3
Aqua for All	1	Oikos	2
AWEPA opzegging ingetrokken juni 2009	2	Oxfam Novib	4
Bernard van Leer Foundation	4	Plan Nederland	4
Both ENDS	3	Press Now	1
CARE Nederland	3	Liliane Fonds	3
Centre for Safety and Development	1	Mama Cash nieuw lid vanaf 15 maart 2009	3
Chakana nieuw lid vanaf 15 jan 2009	1	Medisch Comité Nederland-Vietnam	1
Child Helpline International	1	Melania Ontwikkelingssamenwerking, Stichting	1
CILC nieuw lid vanaf 1 juni 2009	2	Mensenkinderen	1
CMC	3	MIVA/OneMen	1
Connect International, Stichting	1	Mundial Productions	2
Cordaid	4	Mama Cash nieuw lid vanaf 15 maart 2009	3
COS Nederland	1	Medisch Comité Nederland-Vietnam	1
DCDD	1	Melania Ontwikkelingssamenwerking, Stichting	1
DECP	1	Mensenkinderen	1
DOEN, Stichting	3	MIVA/OneMen	1
Dokters van de Wereld	1	Mundial Productions	2
Dorcas Aid International	1	NCDO nieuw lid van 1 oktober 2009	4
Edukans	3	Nederlands Centrum voor Inheemse Volken	1
ETC Foundation	3	Nederlands Helsinki Comité	1
Europees Centrum voor Conflictpreventie (ECCP)	1	NEDWORC, Vereniging	1
Evert Vermeer Stichting	1	NiZa	3
Fact Foundation nieuw aspirantlid vanaf 15 juli 2009	aspirant	Oikos	2
Fairfood	1	Oxfam Novib	4
Female Cancer, Stichting nieuw lid vanaf 1 november 2009	1	Plan Nederland	4
Free Voice, Stichting	1	Press Now	1
Fres nieuw lid vanaf 1 oktober 2009	1	Prisma	1
Gender and Water Alliance nieuw lid vanaf 15 juli 2009	1	PSO	3
Global Initiative on Psychiatry nieuw lid vanaf 15 juni 2009	1	Red een Kind, Stichting	1
Global Village Media (OneWorld + Onze Wereld)	1	RNTC	3
Habitat for Humanity	1	Rode Kruis, Het Nederlandse	4
HAI	1	Rutgers Nisso Groep /Youth Incentives Programme	
Healthnet TPO	2	nieuw lid vanaf 1 april 2009	1
Heifer Nederland, Stichting	1	Save the Children Nederland	2
Hivos	4	Seva Network Foundation	1
Home Plan	1	Share People	1
HUMANA nieuw lid vanaf 15 aug. 2009	3	Simavi	2
IAHV	1	SNV	4
ICCO	4	Solidaridad	3
I-CE	2	SOS-Kinderdorpen	3
ICS	1	SPARK	1
IDA Solutions	aspirant	STOP AIDS NOW	3
IICD	3	Tamsarya, Stichting	1
IKV/Pax Christi	3	TODOS	1
ILEIA	1	Vluchteling, Stichting	2
IUCN Nederlands Comité	3	VSO Nederland	3
Kinderpostzegels Nederland, Stichting	3	War Child	3
KNCV Tuberculosefonds	4	WEFCF	1
Kontakt der Continenten	3	Wemos	2
Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland - Nicaragua (LBSNN)	1	WereldOuders	1
		Wereldwinkels, Landelijke vereniging	2

Lijst van leden (vervolg)

Wilde Ganzen, stichting	3
Woord en Daad	3
World Press Photo	2
World Vision Nederland	2
WPF	3
ZOA Vluchtelingen zorg	3

Opzeggingen Lidmaatschap

ASAP lid af 1/1/2009	1
Birma Center lid af 1/1/2009	1
Euforic lid af 1/1/2009	1
ISCOM lid af 1/1/2009	1
WASTE lid af 1/1/2009	1
Agriterra lid af 1/1/2010	3
Health Net lid af 1/1/2010	2
DECP lid af 1/1/2010	aspirant
Stg Vluchteling lid af 1/1/2010	4
Kontakt der Continenten lid af 1/1/2011	3
Alice O lid af 1/1/2011	1

Aantal leden in 2009: 104**Opzeggingen in 2009: 5****Nieuwe leden in 2009: 13**